

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Південноукраїнського

національного педагогічного
університету імені

К.Д. Ушинського

проф. Андрій КРАСНОЖОН

«18» листопада 2024 р.

ВИСНОВОК

Південноукраїнського національного педагогічного
університету імені К.Д. Ушинського щодо дисертації

Бахметьєва Андрія Євгенійовича «Виборчі технології в Україні:
специфіка застосування та тенденції розвитку», поданої на здобуття
наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 Політологія,
в галузі знань 05 – соціальні та поведінкові науки,
затвердженої Вченою радою Південноукраїнського національного
педагогічного університету імені К. Д. Ушинського,
протокол №5 від 11 листопада 2024 р.

Присутні: завідувач кафедри політичних наук і права, д. політ. н.,
проф. Наумкіна С. М., д. політ. н., проф. Музиченко Г. В., д. політ. н., проф.
Гедікова Н. П., д. політ. н., проф. Долженков О. О., доктор політ. н., доц.
Ростецька С. І., д. ю. н., проф. Долженков О. Ф., д. ю. н. проф.
Баймуратов М. О., д. ю. н, доц. Коффман Б. Я., к. політ. н., доц. Проноза І. І.,
к. політ. н., доц. Каменчук Т. О., к. політ. н., ст. викл. Дмитрашко С. А.,
к. політ. н., викл. Швець С. Л., к. ю. н., доц. Бутирін Є. О., к. ю. н., доц.
Деревянкін С. Л., к. ю. н., доц. Шевчук Я. В., к. екон. н., доц. Полуяктова О. В.,

к. ю. н., викл. Чекмарьова Л. Ю., к. ю. н., викл. Єліферов О. Б., лаборант кафедри Варіченко Д.

Всього присутніх на засіданні кафедри **18 осіб**

З присутніх – 5 доктори політичних наук та 4 кандидати політичних наук – фахівці за профілем поданої на розгляд дисертації.

Головуючий на засіданні кафедри політичних наук і права – доктор політичних наук, професор Гедікова Н. П.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження Бахметьєва Андрія Євгенійовича на тему «Виборчі технології в Україні: специфіка застосування та тенденції розвитку», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 Політологія щодо його рекомендації для розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Рецензенти: доктор політ. н., проф. Наумкіна С.М., к. політ. н., викл. Швець С.Л.

Слухали:

Обговорення дисертаційного дослідження Бахметьєва Андрія Євгенійовича на тему «Виборчі технології в Україні: специфіка застосування та тенденції розвитку», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 Політологія щодо його рекомендації для розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Тема затверджена вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського (протокол № 4 від жовтня 2021 року)

Науковий керівник – доктор політичних наук, професор Ростецька Світлана Іванівна.

Слухали: Доповідь здобувача ступеня доктора філософії Бахметьєва Андрія Євгенійовича на тему «Виборчі технології в Україні: специфіка застосування та тенденції розвитку», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 Політологія.

Доповідач надав обґрунтування актуальності теми поданої дисертації, визначив мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, надав характеристику методам та методології, виклав основні наукові положення та висновки, зо виносяться на захист, вказав науково-практичну значимість роботи, зазначив впровадження результатів дослідження.

У роботі досліджено феномен виборчих технологій в Україні, зокрема їхньої специфіки застосування та основних тенденцій розвитку. У дослідженні зазначено, що виборчі технології є динамічним явищем, невід'ємною складовою сучасних політичних процесів. Інституціоналізація виборчих технологій в Україні проявляється через зростаючу роль цифрових медіа та інформаційних платформ у політичних процесах, що є ознакою сучасної процедурної демократії. Цей процес підкріплюється змінами в законодавстві та вимогами до прозорості виборчого процесу, що дозволяє виборчим технологіям забезпечувати ефективну комунікацію між політичними партіями, кандидатами та виборцями.

Отже, виборчі технології є важливим елементом політичної комунікації в сучасних демократіях, і їхнє впровадження значно впливає на результат виборчих кампаній, формування громадської думки та процес прийняття політичних рішень.

Під час виборчої кампанії виборці зазнають значного впливу з боку політичних сил, які прагнуть заручитися їхньою підтримкою. Ключова роль у цьому процесі належить виборчим і комунікаційним технологіям. Головне

завдання виборчих технологій – досягнення консенсусу між кандидатами і виборцями, де перші отримують владу, а другі – своє представництво в органах влади.

Технологізація сучасних політичних процесів і виборчих кампаній підкреслює важливість професійного підходу до забезпечення національних інтересів у політичних кампаніях. Ця проблема досліджується недостатньо, що й стало основою вибору теми та напряму дисертаційного дослідження.

Отже, метою представленого дослідження є розкриття поняття «виборчі технології» в його теоретичному, історичному та практичному проявах, а також виявлення специфіки застосування виборчих технологій в Україні та світі. Об'єктом дослідження є процес застосування виборчих технологій у діяльності суб'єктів виборчого процесу виборчі технології та сучасні тенденції їх розвитку. Предметом дослідження є специфіка застосування та головні тенденції розвитку виборчих технологій в електоральному процесі України.

Методологічна основа дослідження ґрунтується ґрунтується на системному підході, який передбачає поєднання загальнонаукових (аналіз та синтез, дедукції, індукції, узагальнення, порівняння) та спеціальних (метод соціального конструювання, моделювання, кейс-стаді метод та ін.) методів дослідження. Системний метод був застосований при розгляді виборчих технологій як цілісного організму з чіткою внутрішньою організацією компонентів, які перебувають у взаємодії з навколишнім середовищем, реагуючи на суспільні вимоги та підтримку; метод «case study» дозволив зрозуміти специфіку застосування виборчих технологій в українському електоральному процесі; структурно-функціональний метод дав можливість виявити основні функції виборчих технологій у виборчому процесі; інституціональний метод застосовувався для вивчення нормативно-правової бази, яка регламентує виборчий процес; компаративний метод сприяв виявленню основних тенденцій розвитку виборчих технологій, ролі партійної системи, специфіки програм партій; контент-аналіз партійних передвиборчих

програм дозволив зрозуміти суть змісту «послання» політичних партій в інтерактивній взаємодії політичних партій і виборців; статистичний метод дав можливість визначити кількісно-якісні показники діяльності політичних партій у виборчих кампаніях.

Дослідження спрямоване на аналіз змін у сфері виборчих технологій, включаючи розширення їх впливу на політичну комунікацію, зміцнення зв'язків між політичними акторами, виборцями та громадськими організаціями. Важливою складовою роботи є вивчення інституціоналізації виборчих технологій та їхнього впливу на прозорість виборчого процесу, забезпечення відповідальності політичних суб'єктів, а також попередження маніпуляцій і зловживань.

Таким чином, робота дозволяє глибше зрозуміти роль виборчих технологій у політичній системі України та їх вплив на розвиток демократичних інститутів в умовах інформаційної глобалізації та цифрових трансформацій.

Робота спрямована на аналіз змін у сфері застосування виборчих технологій, включаючи розширення їхньої ролі у формуванні політичної комунікації, зміцненні зв'язків між політичними партіями, виборцями, громадськими організаціями, медіа та міжнародними спостерігачами. Важливим аспектом роботи є дослідження процесів інституціоналізації та професіоналізації використання виборчих технологій в українському політичному контексті, а також їх впливу на політичне представництво та виборчий контроль.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у встановленні діалектичного зв'язку між розвитком виборчих технологій, демократичними трансформаціями та кризою інституційної довіри. Визначено, що специфіка застосування виборчих технологій в Україні детермінована особливостями перехідної демократії та зростаючими викликами цифровізації політичного процесу. У дослідженні раціонально обґрунтовано, що новітні виборчі технології, особливо ті, що використовують соціальні медіа, не лише

формують електоральні уподобання, але й посилюють політичну поляризацію суспільства. Встановлено, що традиційні підходи до оцінки виборчих технологій, засновані на критеріях «ефективності» та «результативності», доповнюються новими вимогами до прозорості та етичності застосування таких технологій. Це дозволяє трактувати виборчі технології як інструмент демократичного представництва, за умови дотримання стандартів відкритості та рівноправності учасників політичного процесу. Дослідження також висвітлює процес реконцептуалізації ролі держави в регулюванні виборчих технологій. Показано, що держава одночасно заперечує використання маніпулятивних або тіньових технологій, таких як чорний піар та фейкові новини, і підтримує розвиток прозорих механізмів впливу на електоральну поведінку, зокрема через цифрові інструменти. Амбівалентність державної політики проявляється в тому, що, з одного боку, обмежуються непрозорі практики, а з іншого боку — стимулюється інституціоналізація технологій для підвищення адаптивності політичної системи до сучасних викликів. В роботі також визначено, що інтерпретація виборчих технологій в Україні на сучасному етапі змінюється в напрямку їх більш формалізованого застосування в публічних та державних інститутах, що дозволяє вибудовувати ефективнішу комунікацію між державою та громадянським суспільством.

В роботі представлений аналіз історико-політологічних підходів до визначення поняття «виборчі технології», що демонструє динамічний розвиток явища та зміну уявлень про його змістовну сутність. Показано, що поняття «виборча технологія» активно розвивається і вдосконалюється як інноваційна концепція в сучасній політичній науці, знаходячи все нові прояви через постійний технологічний розвиток суспільства. Окремо розкривається

Визначено основні етапи становлення поняття «виборчі технології». Проаналізовано, що поняття «виборчі технології» починає свій розвиток ще з стародавніх часів, а саме, з моменту коли зароджуються перші механізми обрання до найбільш примітивних владних структур (наприклад – вождь у племені). Рівень розвитку виборчих технологій в першу чергу залежить від тих

умов та рівня розвитку суспільства. Саме XIX сторіччя стало визначальним в розвитку феномену «виборчі технології», так як в світі почалась промислова технологія, яка змінила та модифікувала інструментарій засобів маніпулювання суспільною думкою. Відповідно до промислових революцій виборчі технології у своєму розвитку пройшли три основні етапи: газетна епоха, телевізійна епоха та цифрова епоха.

В роботі доведено, що існує взаємозв'язок характеру виборчої кампанії від типу виборчої системи, в рамках якої проводиться кампанія. Мажоритарна система передбачає перемогу кандидата або кандидатів, що отримали більшість голосів. Пропорційна система розподіляє мандати між партійними списками залежно від кількості отриманих голосів. Змішана система є поєднанням мажоритарної та пропорційної моделей. У мажоритарній системі акцент робиться на персоні кандидата, часто застосовуються такі методи, як висування «двійників», щоб відтягнути голоси опонента. Пропорційна система фокусується на популяризації партії та побудові виборчих мереж для максимізації результату. Змішана система поєднує всі технології, що робить її складнішою і дорожчою.

Аналізуючи можливість електронного голосування, визначено, що уряд активно розвиває цифрову платформу «Дія», яка вже пропонує широкий спектр електронних послуг. В рамках розвитку електронної держави ця платформа теоретично може стати основою для впровадження електронного голосування в майбутньому. Досвід західних країн показує, що для успішної реалізації необхідні комплексні заходи безпеки, інфраструктурна підтримка та довготривала робота над підвищенням довіри до системи. На сьогоднішній день система електронного голосування залишається перспективною, але ще не реалізованою реформою.

Впровадження електронного голосування вимагає тісної співпраці держави та громадянського суспільства для вирішення технічних і правових проблем. Ключовим аспектом є забезпечення безпеки системи, а також

використання електронного голосування як доповнення до традиційних методів голосування, а не як єдиного варіанту.

Проаналізовано особливості проведення виборчих кампаній в Сполучених Штатах Америки та визначено, що на президентському та на регіональному рівнях американська виборча система дуже складна, пронизана традиціями та унормована законодавством, а виборча традиція участі пересічних американців стала загальнодержавною традицією, коли за ходом виборчих кампаній слідкують десятки та навіть мільйонів американців, а явка в день виборах ніколи не була маленькою.

Кампанії включають масштабну агітацію через різні медіаканали, такі як телебачення, радіо, інтернет та соціальні мережі. Ключову роль відіграють політична реклама та дебати. Кандидати зазвичай фокусуються на місцевих проблемах, важливих для їхніх виборців. Характер кампаній може суттєво змінюватися в залежності від регіону та актуальних питань, що турбують місцеве населення. Кандидати також активно беруть участь у публічних заходах і дебатах, щоб взаємодіяти з виборцями і відповідати на їхні запитання.

Сучасні технології, зокрема соціальні мережі, аналітика великих даних та інструменти для мобілізації виборців, активно використовуються в кампаніях. Це дозволяє кандидатам ефективніше доносити свої меседжі до різних груп виборців і оптимізувати витрати на кампанію. Ці особливості роблять виборчі кампанії в Конгресі США складним та динамічним процесом, що вимагає ретельного стратегічного планування для досягнення успіху.

Проаналізовано можливість проведення виборів до завершення бойових дій, визначено, що проведення будь-яких виборів в умовах війни стикається з численними викликами та питаннями, пов'язаними з організацією виборчих кампаній на будь-якому рівні. Особливо це стає очевидним, коли мова йде не лише про адаптацію виборчих процесів у повоєнний період, але й про реформування всієї системи управління виборами на державному рівні. Це обумовлено такими факторами, як застарілі демографічні дані, недотримання

правил багатьма політичними лідерами, а також процес діджиталізації. Важливо вже зараз працювати над розробкою виборчої стратегії, щоб уникнути як законодавчих суперечностей у виборчому праві, так і практичних проблем при організації виборів в Україні.

Практичне значення одержаних результатів визначається їх науковою новизною та полягає в можливості застосування їх у роботі державних органів, місцевих органів самоврядування та неурядових структур. Це дослідження відкриває нові можливості для розуміння виборчих технологій як інструменту політичної комунікації, формування електоральної поведінки та підвищення якості демократичних процесів в Україні. Результати дослідження можуть бути використані для розробки і вдосконалення виборчих стратегій, підвищення ефективності комунікації з виборцями та запобігання маніпулятивним практикам під час виборчих кампаній.

По закінченні доповіді питання задали:

Професор Баймуратов М. О.: Виходячи з існування великої кількості моделей та практик використання виборчих технологій у світі, які тенденції розвитку виборчих технологій в Україні Ви вважаєте найважливішими в контексті демократизації виборчого процесу?

Відповідь Бахметьєва А.Є.: Однією з ключових тенденцій є інтеграція цифрових технологій, зокрема соціальних мереж і онлайн-платформ, що дозволяють встановлювати прямий контакт з виборцями та підвищувати прозорість виборчого процесу. Також зростає використання мікротаргетингу, який дозволяє більш точно формулювати меседжі для різних сегментів виборців. Іншою важливою тенденцією є прагнення до запровадження електронного голосування, яке в майбутньому може підвищити доступність процесу для громадян. Однак це потребує вдосконалення законодавства, що регулює виборчий процес, особливо в частині захисту персональних даних та кібербезпеки.

Професор Долженков О. О.: Як вплинула світова практика на розвиток виборчих технологій в Україні? Чи можна вважати українські виборчі кампанії сучасними за світовими стандартами?

Відповідь Бахметьєв А.Є.: Світова практика, зокрема досвід США, країн Європи та пострадянських держав, значно вплинула на еволюцію виборчих технологій в Україні. Наприклад, прийоми мікротаргетингу, які активно застосовуються в американських кампаніях, успішно використовуються і в Україні. Водночас багато аспектів залишаються традиційними та менш інтерактивними через брак інфраструктури й законодавчої бази для електронного голосування та повної цифровізації. Українські виборчі кампанії загалом можна вважати сучасними, але вони ще не досягли рівня високорозвинених демократичних країн, оскільки існує багато технологічних і юридичних бар'єрів, які потрібно подолати.

Доцент Проноза І. І.: Які ключові тенденції розвитку виборчих технологій в Україні Ви визначили у своїй роботі, і як вони впливають на прозорість та ефективність виборчого процесу? Також, в роботі ви зазначаєте про можливість запровадження електронного голосування. Які переваги та ризики цього методу Ви бачите для України, і що необхідно для його успішного впровадження?

Відповідь Бахметьєва А.Є.: У своїй роботі я виділив три основні тенденції розвитку виборчих технологій в Україні. Перша — це зростання використання цифрових технологій, включаючи соціальні мережі та мікротаргетинг, що дозволяє ефективніше комунікувати з виборцями і більш точно визначати цільові групи для агітації. Друга тенденція — поступове впровадження елементів електронного голосування, що може підвищити доступність процесу для широкого кола виборців, зокрема для тих, хто перебуває за кордоном або в малодоступних регіонах. Третя тенденція —

розробка та впровадження механізмів протидії дезінформації та кіберзагрозам, які можуть негативно вплинути на довіру до результатів виборів. Усі ці тенденції сприяють підвищенню прозорості виборчого процесу, але вимагають додаткового законодавчого регулювання для забезпечення захисту даних і мінімізації ризиків маніпуляцій.

Говорячи про електронне голосування, то воно має низку важливих переваг. Воно може забезпечити швидкий доступ до голосування для виборців, які перебувають за межами країни або мають обмежену мобільність. Це також може суттєво прискорити процес підрахунку голосів та зменшити витрати на виборчі дільниці. Проте є і значні ризики, зокрема можливість кібератак, фальсифікацій та витоку даних. Для успішного впровадження електронного голосування в Україні необхідні потужні механізми кіберзахисту, аудит систем, а також інформаційні кампанії для підвищення довіри громадян до цього методу голосування. Також потрібно вдосконалити законодавство в частині захисту даних та електронної ідентифікації.

Старший викладач Дмитрашко С. А: Надайте стислу оцінку поточній редакції виборчого кодексу України.

Відповідь Бахметьєва А.Є.: Поточна редакція Виборчого кодексу України, яка набула чинності в січні 2020 року, має як позитивні сторони, так і низку недоліків, які обговорюються фахівцями та громадськістю.

Серед позитивних сторін можна виділити наступне:

1. Уніфікація виборчого законодавства: Кодекс об'єднав усі норми, що стосуються різних типів виборів (президентських, парламентських, місцевих), в єдиний документ, що полегшує розуміння виборчого процесу.
2. Пропорційна система з відкритими списками: Введення цієї системи для парламентських виборів сприяє більшій прозорості, оскільки виборці можуть голосувати не тільки за партію, але й за конкретних кандидатів у списку.
3. Зменшення виборчих порогів: Пониження виборчого бар'єру для партій

до 5% робить систему більш відкритою для нових політичних сил.

4. Квота гендерного представництва: Введення 40% гендерної квоти в партійних списках сприяє збалансованішому представленню жінок у владі.

Однак, у той самий час, є негативні сторони поточної редакції Виборчого кодексу України, а саме:

1. Складність реалізації відкритих списків: Відкрита система потребує більш складного механізму підрахунку голосів, що може ускладнити організацію виборів і створити ризики для прозорості підрахунку.

2. Фінансова недоступність для малих партій: Високі фінансові витрати на кампанії та реєстраційні вимоги обмежують можливості для нових чи малих політичних сил.

3. Відсутність чіткого регулювання цифрових технологій: У кодексі недостатньо прописані норми щодо цифровізації виборчого процесу, зокрема електронного голосування, що могло б забезпечити кращий доступ до виборів для всіх громадян.

4. Критика квотного підходу: Гендерні квоти, хоча й важливі, іноді критикуються за формальний підхід, адже гендерна рівність у списках не гарантує реальної участі жінок у політичних процесах.

Загалом, Виборчий кодекс України 2020 року є значним кроком уперед для спрощення та модернізації виборчого процесу. Водночас, він потребує подальших змін та уточнень, зокрема щодо електронного голосування та підтримки нових політичних гравців.

Науковий керівник: доктор політичних наук, професор Ростецька Світлана Іванівна.

Наукове дослідження Бахметьєва Андрія Євгенійовича «Виборчі технології в Україні: специфіка застосування та тенденції розвитку» можна охарактеризувати як міждисциплінарне. Дослідження виконано в рамках науково-дослідницької теми кафедри політичних наук і права Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені

К. Д. Ушинського» «Трансформаційний процес в Україні: основні проблеми та умови їх вирішення» (номер державної реєстрації 0109U000215).

Актуальність дослідження обумовлена тим, щоб знати, як технології виборів впливають на остаточне рішення та поведінку електорату та окремої людини, які маніпуляційні технології застосовують на виборах, щоб отримати результат. *Мета роботи* полягає у комплексному дослідженні теоретико-методологічної та практичної складової виборчих технологій, які використовують у сучасному політичному процесі. Щодо *новизни роботи*, то хочу підкреслити, що автор уперше здійснив системний підхід до аналізу виборчих технологій в Україні, що включає їх класифікацію за функціональними та технологічними ознаками, а також їхню адаптацію до українського політичного контексту. Важливим аспектом новизни є детальний аналіз використання маніпулятивних практик (дезінформація, чорний піар, таргетовані фейкові новини) під час виборчих кампаній, визначено їх вплив на електоральну поведінку та механізми протидії. Висновки та обґрунтовані положення новизни роботи відкривають можливість для практичного використання результатів дослідження.

Виступили **рецензенти** наукової роботи.

Рецензент – доктор політичних наук, професор Наумкіна Світлана Михайлівна. За змістом дисертаційна робота Бахметьєва Андрія Євгенійовича «Виборчі технології в Україні: специфіка застосування та тенденції розвитку», представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії, повністю відповідає спеціальності 052 Політологія.

Актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлена обумовлена суттєвими змінами у виборчому процесі, пов'язаними із впровадженням сучасних цифрових технологій, які активно змінюють підходи до політичної комунікації, а також зростаючим впливом виборчих технологій на політичні процеси в Україні. Сьогодні використання новітніх технологій — таких як соціальні медіа, мікротаргетинг, цифровий маркетинг та інші інструменти

аналізу даних — є важливим елементом виборчих кампаній, що сприяє формуванню електоральних стратегій, підвищенню залученості виборців та адаптації до сучасних комунікаційних потреб.

Позитивно оцінюючи подану дисертацію, слід відзначити, що автор комплексно підходить до аналізу виборчих технологій в Україні, детально розглядаючи їхню еволюцію, специфіку застосування та порівняння з міжнародними практиками. Важливим внеском є також акцент на аналізі проблематики цифровізації виборчого процесу, де автор підкреслює як позитивні, так і негативні аспекти впровадження нових технологій. Окрім того, автор розглядає потенційні перспективи впровадження міжнародного досвіду в українському виборчому контексті.

Водночас, вважаю за доцільне зауважити, що деякі аспекти виборчих технологій могли б бути детальніше представлені на прикладах позитивного впливу цифрових технологій на виборчий процес в Україні. В якості питання до здобувача саме під час захисту, бажано було б почути авторське розуміння впливу сучасних виборчих технологій на рівень довіри громадян до виборчого процесу та результатів виборів.

Загалом, висновки дослідження є обґрунтованими, логічно структурованими та відповідають поставленим завданням. Робота має наукову новизну та достатній рівень презентації через публікації статей і тез наукових конференцій, що підтверджує її наукову та практичну значущість. Вважаю, що дисертація заслуговує на публічний захист.

Відповідь Бахметьєва А.Є.: Дякую шановному рецензентові за схвальний відгук та зауваження.

Стосовно зауваження про те що, приклади позитивного впливу цифрових технологій на виборчий процес в Україні є недостатньо представлена в роботі. В Україні виборчі технології, зокрема цифрові інструменти та методи комунікації, є відносно новим і недостатньо інституціоналізованим явищем та мають двозначний вплив на рівень довіри

громадян до виборчого процесу та результатів виборів. З одного боку, вони можуть підвищити прозорість та залученість виборців, а з іншого – створюють певні ризики та виклики.

Цифрові технології дають змогу політичним партіям і кандидатам швидко доносити свою програму до виборців, а також проводити комунікацію в соціальних мережах, що робить процес більш відкритим. Технології, такі як мікротаргетинг, дозволяють кандидатам краще розуміти потреби та очікування своїх виборців і точніше реагувати на них, що сприяє підвищенню рівня довіри до кандидатів і виборчого процесу загалом. Крім того, можливість публічного моніторингу процесу голосування та підрахунку голосів завдяки цифровим системам може додати прозорості.

Водночас, цифрові технології можуть стати інструментом маніпуляції електоратом через фейки, дезінформацію та таргетовану рекламу, що може викликати сумніви в достовірності інформації та чесності кандидатів. Також ризики кібербезпеки, як-от втручання в систему електронного голосування або витік даних, можуть значно підірвати довіру до результатів виборів.

Для мінімізації ризиків важливо створювати законодавчі рамки, які регулюватимуть використання цифрових технологій у виборчому процесі, зокрема забезпечувати кіберзахист і прозорість використання даних. Зростання довіри до виборчого процесу в умовах сучасних технологій можливе за умови збалансованого підходу: відкритість і прозорість повинні супроводжуватися відповідальним регулюванням і надійним захистом громадян від інформаційних маніпуляцій та кіберзагроз.

Стосовно сучасних виборчих технологій, зокрема цифрові інструменти та методи комунікації, мають двозначний вплив на рівень довіри громадян до виборчого процесу та результатів виборів. З одного боку, вони можуть підвищити прозорість та залученість виборців, а з іншого – створюють певні ризики та виклики.

Цифрові технології дають змогу політичним партіям і кандидатам швидко доносити свою програму до виборців, а також проводити комунікацію

в соціальних мережах, що робить процес більш відкритим. Технології, такі як мікротаргетинг, дозволяють кандидатам краще розуміти потреби та очікування своїх виборців і точніше реагувати на них, що сприяє підвищенню рівня довіри до кандидатів і виборчого процесу загалом. Крім того, можливість публічного моніторингу процесу голосування та підрахунку голосів завдяки цифровим системам може додати прозорості.

Водночас, цифрові технології можуть стати інструментом маніпуляції електоратом через фейки, дезінформацію та таргетовану рекламу, що може викликати сумніви в достовірності інформації та чесності кандидатів. Також ризики кібербезпеки, як-от втручання в систему електронного голосування або витік даних, можуть значно підірвати довіру до результатів виборів.

Застосування сучасних технологій вимагає обробки великої кількості персональних даних. Відсутність належного захисту цих даних може призвести до їх зловживання, що негативно вплине на довіру громадян до процесу.

Для мінімізації ризиків важливо створювати законодавчі рамки, які регулюватимуть використання цифрових технологій у виборчому процесі, зокрема забезпечувати кіберзахист і прозорість використання даних. Зростання довіри до виборчого процесу в умовах сучасних технологій можливе за умови збалансованого підходу: відкритість і прозорість повинні супроводжуватися відповідальним регулюванням і надійним захистом громадян від інформаційних маніпуляцій та кіберзагроз.

Рецензент – кандидат політичних наук, викладач Швець Світлана Леонідівна.

Зважаючи на триваючу дискусію щодо процесу демократизації в Україні, а також адаптації нових технологій у виборчих процесах, актуальним є дослідження сутності і роль виборчих технологій, їх історичний розвиток та специфіку застосування в Україні. В роботі підкреслюється, що сучасні виборчі технології стають потужним інструментом впливу на електоральні

процеси та, відповідно, на стабільність політичної системи країни. Автор чітко визначив мету роботи — виявити та проаналізувати основні тенденції розвитку виборчих технологій в Україні, зокрема вплив цифровізації на електоральні процеси. Підхід автора, який охоплює як історичний, так і технологічний аспекти виборчого процесу, дозволяє глибше зрозуміти, як виборчі технології впливають на взаємодію виборців і політичних акторів. Одним із ключових аспектів дослідження є акцент на еволюції виборчих технологій у контексті останніх виборчих кампаній, а також аналіз світових практик у сфері виборчих технологій і їх адаптація до українських умов. Особливо варто відзначити увагу до позитивних та негативних сторін цифровізації виборчого процесу, що є актуальним у сучасному світі, де загрози кібербезпеки стають дедалі вагомішими.

Водночас, вважаю за потрібне задати уточнююче питання. В роботі йдеться про вплив світової практики на розвиток виборчих технологій в Україні. Виходячи з цього важливою є авторська оцінка ресурсного потенціалу досвіду західних виборчих кампаній. Які конкретні аспекти американського чи європейського досвіду, найбільш перспективні для впровадження в українській виборчій системі?

Водночас, вважаю, що робота є ґрунтовною, структурованою, має наукову новизну та може бути рекомендована до захисту.

Відповідь Бахметьєва А.Є.: Дякую рецензентові за увагу та приділений час, і за поставлене питання.

У дослідженні світової практики виборчих технологій, зокрема американського та європейського досвіду, можна виділити кілька перспективних аспектів, які мають потенціал для ефективного впровадження в українській виборчій системі.

Американська виборча система активно використовує мікротаргетинг, який дозволяє адаптувати комунікацію до окремих груп виборців з урахуванням їхніх соціальних, економічних, культурних та політичних

уподобань. Завдяки аналізу даних виборців можна створювати персоналізовані повідомлення, що підвищують ефективність агітації. В Україні це вже частково використовується, проте необхідно посилити підходи до збору та аналізу даних у межах законодавства для точнішої комунікації з виборцями. У США активно впроваджують технології для захисту виборчих даних та боротьби з дезінформацією, що стає дедалі актуальнішим через розповсюдження соціальних мереж. Європейські країни також розробили стандарти з кібербезпеки та прозорості інформації, які можуть бути корисними Україні. Інформаційні кампанії, що роз'яснюють виборцям, як розпізнати фейки та маніпуляції, допоможуть зберегти довіру до виборчого процесу.

Європейські країни, такі як Естонія та Швейцарія, мають значний досвід у впровадженні електронного голосування. Для України це особливо актуально з огляду на необхідність забезпечити доступність виборів для громадян, що перебувають за кордоном або в малодоступних регіонах. Водночас електронне голосування вимагає розробки надійної системи кібербезпеки, що унеможливить маніпуляції й забезпечить прозорість і довіру до результатів. Європейська практика, зокрема в країнах ЄС, передбачає детальну звітність щодо фінансування виборчих кампаній, що забезпечує відкритість і підзвітність кандидатів. В Україні посилення прозорості виборчого фінансування могло б знизити ризик корупції та покращити довіру громадян до кандидатів та партій. Впровадження цифрових платформ для моніторингу фінансування допоможе спростити цей процес.

Використання електронних засобів підрахунку голосів, як у США, знижує ймовірність помилок, пов'язаних із людським фактором, та пришвидшує процес отримання результатів. Автоматизація могла б забезпечити більшу прозорість та підзвітність, що є критично важливим для України, де підрахунок голосів часто супроводжується проблемами і затримками.

Науковий керівник – доктор політичних наук, доцент Ростецька Світлана Іванівна.

Наукове дослідження Бахметьєва Андрія Євгенійовича «Виборчі технології в Україні: специфіка застосування та тенденції розвитку» можна охарактеризувати як міждисциплінарне. Дослідження виконано в рамках науково-дослідницької теми кафедри політичних наук і права Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» «Сучасні виклики соціально-політичного розвитку: політико-правові та соціально-економічні виміри» (номер державної реєстрації 0120U00021).

Актуальність дослідження обумовлена швидким розвитком технологічних засобів у виборчих кампаніях та їхнім впливом на демократичні процеси в Україні. На сьогодні виборчі технології є важливим інструментом для формування політичних рішень, а також для забезпечення прозорості та довіри до виборчого процесу. Тема залишається недостатньо дослідженою в Україні, особливо у контексті інтеграції цифрових технологій та їхнього впливу на електоральні процеси. Метою дослідження є виявлення особливостей застосування виборчих технологій у сучасних українських умовах, а також аналіз тенденцій розвитку цих технологій у майбутньому. Автор детально розглядає, як виборчі технології впливають на динаміку політичних процесів, яким чином цифровізація та мікротаргетинг змінюють комунікацію з виборцями, і які загрози та переваги вони несуть. Щодо новизни роботи, то хочу підкреслити, що автор вперше аналізує інтеграцію цифрових технологій у виборчий процес України. Автор уперше виявив діалектичний зв'язок між демократизацією виборчого процесу, новими технологіями і необхідністю вдосконалення виборчого законодавства. Важливим аспектом новизни є аналіз потенційного впливу міжнародного досвіду на виборчі технології в Україні. Дослідник чітко ідентифікує перспективні аспекти зарубіжних технологій, що можуть сприяти модернізації виборчого процесу в Україні, зокрема мікротаргетинг, електронне голосування та інструменти

кібербезпеки. Зважаючи на актуальність, наукову новизну і практичне значення дослідження, вважаю за доцільне рекомендувати дисертаційну роботу Бахметьєва А.Є. до захисту.

В обговоренні взяли участь і виступали:

Доктор політичних наук, професор Гедікова Н. П.:

Представлена робота є актуальним та значущим внеском у політичну науку. Дослідження робить суттєвий внесок у розуміння процесів демократизації виборчої системи в Україні та адаптації новітніх технологій у виборчому процесі. Дослідник комплексно підходить до аналізу різноманітних виборчих технологій, розглядаючи як історичні аспекти їхнього становлення, так і сучасні тенденції, пов'язані з цифровізацією та інтеграцією інноваційних підходів у виборчі кампанії. Однією з ключових переваг роботи є акцент на специфіці використання виборчих технологій в Україні, де автор чітко виділяє особливості української політичної культури, інституційного середовища та соціальних факторів, що впливають на ефективність виборчих технологій. Значення цієї роботи підсилюється тим, що автор аналізує, як міжнародний досвід може бути адаптований до українських реалій. Зокрема, увага до таких аспектів, як мікротаргетинг, електронне голосування та захист від кіберзагроз, свідчить про актуальність і практичну значущість дослідження. Наукова новизна дисертації полягає у детальному розгляді специфіки цифрових виборчих технологій в українських умовах, а також у визначенні ключових факторів, що сприяють або, навпаки, перешкоджають їхньому впровадженню. Автор чітко аргументує, які саме елементи світових практик варто адаптувати для підвищення прозорості та ефективності виборчих процесів в Україні. Висновки дисертаційної роботи логічно структуровані, базуються на глибокому аналізі джерел і відображають вирішення поставлених задач. Рекомендації, запропоновані автором, можуть бути корисними для практичного вдосконалення виборчих процесів в Україні,

сприяючи підвищенню довіри громадян до інституту виборів та зміцненню демократичних основ держави.

Кандидат політичних наук, доцент Проноза І. І.:

Тема дисертаційного дослідження «Виборчі технології в Україні: специфіка застосування та тенденції розвитку» актуальна та важлива для розуміння сучасних виборчих процесів і демократичних практик в Україні. Мета роботи, що полягає у виявленні специфіки застосування виборчих технологій у контексті українських виборчих кампаній і визначенні основних тенденцій їхнього розвитку, повністю відповідає викликам сучасної політичної науки, де особлива увага приділяється питанням цифровізації та її впливу на демократичні процеси. Автор роботи комплексно розглядає ключові аспекти виборчих технологій в Україні, включаючи історичні етапи їхнього розвитку, адаптацію світових практик, а також аналіз сучасних тенденцій, таких як мікротаргетинг і використання соціальних мереж у виборчих кампаніях. Такий підхід дозволяє не лише оцінити стан виборчих технологій, але й окреслити перспективи їх подальшого вдосконалення в Україні. Особливе значення має аналіз факторів, що сприяють або перешкоджають впровадженню електронного голосування та інших цифрових технологій.

Наукова новизна дослідження полягає у визначенні специфічних рис застосування виборчих технологій в Україні та ідентифікації тенденцій їхнього розвитку, що відповідають як внутрішнім, так і зовнішнім політичним викликам. Важливим аспектом новизни є порівняння українських і міжнародних практик із метою адаптації найбільш ефективних підходів у виборчих кампаніях. Це дозволяє глибше зрозуміти, як глобальні технологічні тренди можуть бути адаптовані до специфічних умов української політичної культури та виборчої системи. Практичне значення дисертаційної роботи є безперечним. Автор формулює рекомендації для виборчих комісій, політичних партій та органів державної влади, які можуть сприяти підвищенню прозорості та ефективності виборчих процесів. Зокрема,

висновки роботи мають потенціал для вдосконалення законодавчого регулювання цифрових технологій у виборчих кампаніях, а також для розробки стратегій протидії кіберзагрозам і дезінформації.

З урахуванням високого наукового рівня та актуальності теми, дисертація Бахметьєва Андрія Євгенійовича є гідною для розгляду і захисту в спеціалізованій вченій раді на присвоєння ступеня доктора філософії.

УХВАЛИЛИ:

1. Прийняти висновок щодо дисертаційного дослідження Бахметьєва Андрія Євгенійовича «Виборчі технології в Україні: специфіка застосування та тенденції розвитку», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 Політологія, в галузі знань 05 – соціальні та поведінкові науки

ВИСНОВОК

Обґрунтування вибору теми дисертації. Тема дисертації Бахметьєва Андрія Євгенійовича є актуальною та сфокусованою на застосуванні виборчих технологій у діяльності політичних партій під час виборчого процесу. Сучасний етап розвитку виборчих технологій, зокрема впровадження цифрових інструментів та методів комунікації, ставить перед дослідниками та політиками нові виклики щодо прозорості, ефективності та безпеки виборчих процесів. Автор дослідження детально аналізує специфіку застосування виборчих технологій в Україні, охоплюючи як історичні, так і сучасні тенденції їх розвитку.

Робота має не лише теоретичне значення, а й вагоме практичне значення для виборчої системи України. Особливо цінним є дослідження того, як цифрові технології — такі як мікротаргетинг, соціальні мережі та інші сучасні інструменти виборчої комунікації — впливають на електоральні кампанії. Автор також вивчає потенційні ризики та проблеми, пов'язані із впровадженням цих технологій, зокрема питання кібербезпеки, захисту персональних даних та боротьби з дезінформацією.

Наукова новизна роботи полягає у комплексному аналізі виборчих технологій в українському контексті та їх порівнянні з міжнародними практиками, що дозволяє окреслити найбільш перспективні підходи для адаптації в Україні. Автор виділяє ключові елементи, які потребують уваги, зокрема, механізми регулювання та моніторингу виборчого процесу, а також необхідність розвитку законодавчої бази для впровадження цифрових технологій. Практичне значення дослідження полягає в наданні конкретних рекомендацій для покращення виборчої системи України, що може сприяти підвищенню рівня довіри до виборчого процесу та результатів виборів. Автор формулює пропозиції, спрямовані на підвищення прозорості виборчих кампаній і забезпечення рівних умов для всіх учасників.

Важливим елементом роботи є увага до особливостей використання виборчих технологій в Україні у період проведення виборчих кампаній різних рівнів.

Тема затверджена Вченою радою Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського 28.10.2021 року, протокол № 4.

Об'єктом дослідження є процес застосування виборчих технологій у діяльності суб'єктів виборчого процесу виборчі технології та сучасні тенденції їх розвитку. Предметом дослідження є специфіка застосування та головні тенденції розвитку виборчих технологій в електоральному процесі України.

Дисертантом детально розглянуті наукові джерела, що охоплюють проблеми аналізу розвитку виборчої практики в Україні, яка формується з початку проведення перших демократичних виборів після проголошення незалежності вирізняється своєю технологічністю, а тому вивчення та систематизація знань щодо виборчих технологій як складової системи політичних технологій є важливим аспектом у розумінні функціонування виборів як форми прямої демократії. Результати цього аналізу утворили теоретичні основи дослідження та забезпечили емпіричну базу, яка дозволила

автору провести глибокий компаративний аналіз практик застосування виборчих технологій під час виборчого процесу.

Методологічна основа дослідження ґрунтується на системному підході, який передбачає поєднання загальнонаукових (аналіз та синтез, дедукції, індукції, узагальнення, порівняння) та спеціальних (метод соціального конструювання, моделювання, кейс-стаді метод та ін.) методів дослідження. Системний метод був застосований при розгляді виборчих технологій як цілісного організму з чіткою внутрішньою організацією компонентів, які перебувають у взаємодії з навколишнім середовищем, реагуючи на суспільні вимоги та підтримку; метод «case study» дозволив зрозуміти специфіку застосування виборчих технологій в українському електоральному процесі; структурно-функціональний метод дав можливість виявити основні функції виборчих технологій у виборчому процесі; інституціональний метод застосовувався для вивчення нормативно-правової бази, яка регламентує виборчий процес; компаративний метод сприяв виявленню основних тенденцій розвитку виборчих технологій, ролі партійної системи, специфіки програм партій; контент-аналіз партійних передвиборчих програм дозволив зрозуміти суть змісту «послання» політичних партій в інтерактивній взаємодії політичних партій і виборців; статистичний метод дав можливість визначити кількісно-якісні показники діяльності політичних партій у виборчих кампаніях.

За результатами роботи Бахметьєву А. Є. вдалося досягти поставленої в дисертаційному дослідженні мети «розкриття поняття «виборчі технології» в його теоретичному, історичному та практичному проявах, а також виявлення специфіки застосування виборчих технологій в Україні та світі».

Дисертанту вдалося визначити історико-політичні аспекти становлення політичних технологій, відстежуючи еволюцію їх розвитку; виокремити за допомогою компаративістського підходу базові риси сучасних виборчих технологій та визначити основні етапи становлення інституту виборів в Україні; з'ясувати рівень якості регулювання виборчих технологій в рамках

діючого законодавства України. Дисертантом розглянуто політико-технологічні особливості взаємозв'язку виборів та виборчих систем; окреслено особливості проведення виборчих кампаній з 2014 по 2020 роки; визначено особливості формування сприятливого середовища для впровадження цифрових технологій у виборчу систему України, та окреслено позитивні та негативні риси впровадження електронного голосування в Україні. Бахметьєву А.Є. вдалося з'ясувати закономірності застосування виборчих технологій у американських виборчих кампаніях. Дисертант виявив особливості проведення виборчих кампаній у воєнний та післявоєнний час в Україні.

Наукова новизна одержаних результатів визначається метою та завданнями дослідження та полягає в наступному:

Уперше:

- проведено комплексний аналіз еволюції виборчих технологій в українському електоральному процесі, а також у виявленні нових підходів та тенденцій їх використання;
- здійснено системний підхід до аналізу виборчих технологій в Україні, що включає їх класифікацію за функціональними та технологічними ознаками, а також їхню адаптацію до українського політичного контексту;
- досліджено вплив сучасних цифрових технологій, таких як соціальні медіа, алгоритмічний таргетинг та інструменти аналізу даних, на процес політичної комунікації та виборчі стратегії в Україні;
- проведено детальний аналіз використання маніпулятивних практик (дезінформація, чорний піар, таргетовані фейкові новини) під час виборчих кампаній, визначено їх вплив на електоральну поведінку та механізми протидії;
- надано оцінку нормативно-правового регулювання виборчих технологій в Україні, що дозволило виявити прогалини у законодавстві та запропонувати рекомендації щодо його вдосконалення для підвищення прозорості виборчого процесу;

- проведено порівняльний аналіз виборчих технологій в Україні та інших демократичних країнах, що дозволило виявити ключові відмінності та спільні риси, а також визначити перспективи розвитку української виборчої системи у глобальному контексті;
- запропоновано прогноз майбутніх тенденцій розвитку виборчих технологій в Україні, враховуючи швидкі зміни у сфері цифрових комунікацій та нові виклики, такі як кібербезпека, зовнішній вплив на вибори та нові форми політичної мобілізації.

Уточнено та доповнено:

- концептуально-теоретичні підходи стосовно тлумачення понять «виборчі технології» та «виборчі системи»;
- класифікацію виборчих технологій, зокрема їх розподіл за функціональними та технологічними ознаками, що дозволяє більш детально аналізувати їхнє застосування в різних типах виборчих кампаній;
- особливості застосування виборчих технологій в українському контексті. Увага приділяється факторам, що впливають на використання цих технологій, таким як політична культура, рівень розвитку медіа, вплив соціальних мереж і зовнішніх акторів;
- аналіз маніпулятивних технологій, таких як чорний піар, дезінформація та фейкові новини, які активно застосовуються у виборчих кампаніях в Україні. Досліджено їхній вплив на громадську думку та політичну поляризацію;
- роль держави в регулюванні виборчих технологій, зокрема баланс між протидією маніпулятивним практикам та стимулюванням розвитку прозорих цифрових інструментів для підвищення адаптивності політичної системи;
- теоретичні та практичні засади вивчення особливостей проведення виборчих кампаній у Сполучених Штатах Америки.

Набуло подальшого розвитку:

- підходи до оцінки прозорості та етичності використання виборчих технологій. Проаналізовано, як традиційні критерії ефективності доповнюються вимогами

до етичності, відкритості та рівноправності в умовах сучасного демократичного виборчого процесу;

- аналіз методів політичної комунікації через виборчі технології, включаючи створення персоналізованих повідомлень для різних груп виборців, а також інструментів зворотного зв'язку між кандидатами та виборцями;
- порівняння українських виборчих технологій із міжнародними прикладами, що дозволило виявити нові тенденції та запропонувати практичні рішення для адаптації передових технологій до українського контексту;
- стратегічні пріоритети становлення інституту виборів в Україні в умовах глобалізації.
- класифікацію лобізму та форми лобіювання з урахуванням специфіки зацікавлених груп та їх взаємодії з органами публічної влади та управління;
- відповідність потенціалу лобізму, як механізму пошуку компромісу між групами з різними ресурсними можливостями, вимогам демократичного представництва в умовах «інституційного склерозу»;
- процес розробки політико-правового регулювання практик лобізму в країнах з різним досвідом визнання цінності лобіювання із застосуванням методу «кейс-стаді»;
- стратегічні пріоритети становлення інституту лобізму в Україні в умовах євроінтеграції;

Практичне значення одержаних результатів визначається їх науковою новизною та полягає у можливості їх застосування в практичній роботі державних органів, місцевих органів самоврядування та неурядових структур для дослідницьких, освітніх та прикладних цілей. Практичне значення дослідження має широкі перспективи застосування. Воно відкриває нові можливості для розуміння виборчих технологій як інструменту політичної комунікації та впливу на електоральну поведінку в Україні. Результати дослідження можуть бути використані державними органами, виборчими комісіями, місцевими органами самоврядування, а також політичними партіями для оптимізації виборчого процесу. Застосування результатів

дослідження допоможе політичним акторам розробляти ефективні стратегії виборчих кампаній, підвищити рівень прозорості та відкритості виборчого процесу, а також запобігти використанню маніпулятивних технологій. Впровадження сучасних виборчих технологій сприятиме вдосконаленню механізмів взаємодії між державними структурами та громадянським суспільством, зокрема через цифрові платформи. Дослідження робить значний внесок у розвиток політичних наук та може слугувати базою для подальших наукових розвідок у галузі виборчих процесів і демократизації політичних систем.

Апробація результатів дослідження Результати та висновки дисертаційного дослідження обговорювались на засіданнях кафедри міжнародної політики, на науково-методичних семінарах і наукових конференціях Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Результати дослідження оприлюднювались на регіональних, всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях і семінарах, серед яких: серед яких: Всеукраїнський круглий стіл на тему «Людина має право: соціально-гуманітарний дискурс у контексті реформаційних процесів в Україні» (18 листопада 2021 р., м. Одеса, ОДУВС); Всеукраїнська наукова конференція «Державно-правові засади формування безпекового середовища в Україні: сучасні виклики» (м. Одеса, 15 грудня 2023 р. – Одеса, ОДУВС); VIII Всеукраїнська науково-практична конференція (м. Одеса, 30 квітня 2024 року).

Основні ідеї, положення та висновки дисертації викладені автором у 6 публікаціях, 3 з яких надруковані у вітчизняних фахових наукових виданнях із політичних наук, 3 – тези виступів на науково-практичних конференціях.

Публікації відповідають вимогам п. 11 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 6 березня 2019 року.

Наукові праці,

в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Бахметьев А. Є. Особливості проведення виборчих кампаній при різних виборчих системах. *Політичне життя*. 2021. № 4. С. 4 – 10. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2021.4.1>
2. Особливості використання політичних технологій на президентських та парламентських виборах 2019 р. *Політікус*. 2021 № 6. С. 7 – 12. DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2021-6.1>
3. Бахметьев А. Є. Блогінг як сучасний засіб політичної комунікації. *Політікус*. 2024. № 4. С. 24–39. DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2024-4.3>

Наукові праці,

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

4. Бахметьев А.Є. Виборчі технології в умовах цифровізації. *Людина має право: соціально-гуманітарний дискурс у контексті реформаційних процесів в Україні: матеріали круглого столу*, 18 лист. 2021 р. Одеса: ОДУВС, 2021. С.20-22
5. Особливості проведення парламентських виборів у післявоєнний час. *Всеукраїнська наукова конференція «Державно-правові засади формування безпечного середовища в Україні: сучасні виклики»*, м. Одеса, 15 грудня 2023 р. – Одеса, ОДУВС, 2023. С. 177-180
6. Особливості застосування інтернет-технологій у виборчих кампаніях західних країн. *Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів : матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції*, м. Одеса, 30 квітня 2024 року. Одеса : ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Центр соціально-політичних досліджень «Politicus», 2024. С. 22-24.

II. Рекомендувати дисертацію Бахметьєва Андрія Євгенійовича на тему «Виборчі технології в Україні: специфіка застосування та тенденції розвитку», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія» для подання до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Рекомендувати утворити в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» разову спеціалізовану вчену раду для прийняття до розгляду та проведення захисту дисертації «Виборчі технології в Україні: специфіка застосування та тенденції розвитку» здобувача третього рівня освіти Бахметьєва Андрія Євгенійовича IV року навчання та призначити:

головою разової спеціалізованої вченої ради доктора політичних наук, професора Гедікову Н.П.

рецензентами:

доктора політичних наук, професора, професора кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» Музиченко Г. В.;

кандидата політичних наук, доцента, доцента кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» Пронозу Інну Іванівну;

офіційними опонентами:

доктора політичних наук, професора, професора кафедри політичних наук Національного університету «Одеська юридична академія» Яковлева Дениса Вікторовича.;

кандидата політичних наук, доцента кафедри політології Одеського національного університету імені І.І. Мечникова Кройтора Артема Вікторовича.

Результати голосування щодо затвердження Висновку та рекомендації до захисту дисертації:

«за» – 18

«проти» – 0

«утрималися» – 0

Рішення прийняте одногослосно

Головуючий на засіданні кафедри –
доктор політичних наук, професор

Світлана НАУМКІНА

Секретар кафедри

Дар'я ВАРІЩЕНКО

